

Rutger Bregman Çoğu İnsan İyidir

Yeni Bir
İnsanlık Tarihi

ÇEVİRİ: Gül Özlen

Çoğu İnsan İyidir
Yeni Bir İnsanlık Tarihi

Rutger Bregman

Mundi Kitap

Çoğu İnsan İyidir: Yeni Bir İnsanlık Tarihi, Rutger Bregman

Hollandaca aslından çeviren: Gül Özlen

De meeste mensen deugen: een nieuwe geschiedenis van de mens

© 2019, Rutger Bregman

İlk olarak *De Meeste Mensen Deugen* başlığıyla De Correspondent: Unbreaking News tarafından yayımlanmıştır.

www.thecorrespondent.com

İnfografikler *De Correspondent* tarafından yapılmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Bu yayın Dutch Foundation for Literature'in maddi desteğiyle gerçekleşmiştir.

1. basım: 2021

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

6. basım: Ocak 2024, İstanbul

Bu kitabın 6. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Merin Sever

Editör: Çiçek Eriş

Düzeltili: Melis Ofas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Alper Zeki

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat

Avcılar-İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-605-74629-6-1

MUNDİ KİTAP

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

mundikitap.com

bilgi@mundikitap.com

Mundi Kitap, Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. ve San. A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

Sertifika No: 43514

Çoğu İnsan İyidir
Yeni Bir İnsanlık Tarihi
Rutger Bregman

TARİH - FELSEFE

Hollandaca aslından çeviren
Gül Özlen

RUTGER BREGMAN, *De Correspondent*'taki çalışmalarıyla prestijli Avrupa Basın Ödülü'ne iki kez aday gösterilmiş tarihçi ve yazar. İkisi de *The New York Times* çoksatarı olan *Gerçekçiler İçin Ütopya* ve *Çoğu İnsan İyidir* kırktan fazla dile çevrilmiştir. Yazar Hollanda'da yaşamaktadır.

GÜL ÖZLEN, 1956'da İstanbul'da doğdu. Yüksek öğrenimini tamamladığı Hollanda'da yaklaşık on dört yıl yaşadı. Bugüne kadar Hollandaca dilinde yazılmış yaklaşık elli yetişkin ve çocuk kitabını Türkçeye kazandırdı. Hollanda ve Flaman Edebiyat Fonu'na kayıtlı çevirmenlerdendir. Çevirdiği kitaplardan bazıları şunlardır: *Tirza, İliğine Kadar, Hastalısız Adam* (Arnon Grunberg); *Sonny Boy* (Annejet van der Zijl); *Aptallık Ansiklopedisi* (Mathijs van Boxel); *Beyin Yaşlanır mı?* (André Aleman); *Amsterdam Hikâyeleri* (Nescio); *Arka Ev'den Hatıralar ve Hikâyeler* (Anne Frank); *Yarışçı* (Tim Krabbé); *Bir Gece Bir Tren* (Johan Daisne); *Kuş Evi, Hayvanlar Konuşa Konuşa, Dilimin Sınırları* (Eva Meijer).

Anne ve babam için

“Kim olduğu gösterilince
insan daha iyi biri olur.”

Anton Çehov (1860-1904)

İçindekiler

Önsöz	15
1. Bölüm: Yeni Gerçekçilik	25
2. Bölüm: Gerçek <i>Sineklerin Tanrısı</i>	43
1. Kısım: Doğa Durumu	63
3. Bölüm: <i>Homo puppy</i> 'nin Yükselişi.....	71
4. Bölüm: Albay Marshall ve Ateş Etmeyen Askerler.....	95
5. Bölüm : Medeniyetin Laneti	115
6. Bölüm: Paskalya Adası'nın Gizemi	135
2. Kısım: Auschwitz' den Sonra	155
7. Bölüm: Stanford Üniversitesi'nin Bodrumunda.....	159
8. Bölüm: Stanley Milgram ve Şok Makinesi	177
9. Bölüm: Catherine Susan Genovese'in Ölümü	197
3. Kısım: İyi İnsanlar Neden Kötü Şeyler Yapar?	213
10. Bölüm: Empati Nasıl Körleştirir?.....	219
11. Bölüm: Güç Nasıl Yozlaştırır?.....	239
12. Bölüm: Aydınlanma'nın Yanılgısı	257
4. Kısım: Yeni Bir Gerçekçilik	267
13. Bölüm: İçsel Motivasyonun Gücü	279
14. Bölüm: <i>Homo ludens</i>	295
15. Bölüm: Gerçek Demokrasi Böyle Olur.....	313

5. Kısım: Öteki Yanak.....	335
16. Bölüm: Teröristle Çay İçmek	341
17. Bölüm: Nefret, Irkçılık ve Önyargıya Karşı En Etkili İlaç	363
18. Bölüm: Askerler Siperden Çıktığında	381
Sonsöz: On Kural.....	395
Teşekkür	413
Notlar	417

ÖNSÖZ

İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde Britanya ordusunun başındakiler büyük bir kaygı içindeydi. Londra büyük bir tehlikeyle karşı karşıyaydı. Winston Churchill'e göre "dünyanın hedefi"nde olan şehir, "yırtıcı hayvanı tuzağa düşürmek için direğe bağlanmış yağlı ve pahalı bir inek" gibiydi.¹

Bu yırtıcı hayvanın adı Adolf Hitler'di. Büyük Britanya nüfusu Hitler'in bombardıman uçaklarının dehşetine kapılırsa ulusun sonu gelmiş olacaktı. Bir İngiliz general, "Tam bir kaos yaşanacak, trafik duracak, evsizler yardım çılgınlıkları atacak ve kent kaosa teslim olacak,"² diye duyduğu korkuyu ifade etmişti. Milyonlarca sivil yurttaş ruhsal çöküntü yaşayacaktı. Ordu, isterik kitleleri sakinleştirmeye çalışmaktan savaşmaya fırsat bulamayacaktı. Churchill yaklaşık üç-dört milyon Londralının şehri terk edeceğini tahmin ediyordu.

Nasıl felaketler yaşanabileceğini merak edenlerin, *Psychologie des foules*, *Kitlelerin Psikolojisi* kitabını okuması yeterliydi. Kitabın yazarı Fransız Gustave Le Bon dönemin en etkili akademisyenlerinden biriydi. Hitler de Mussolini, Stalin, Churchill ve Roosevelt gibi bu kitabı baştan sona okumuştur.

Le Bon olağanüstü durumlarda yaşanabilecekleri detaylı bir şekilde anlatıyordu. "İnsan neredeyse bir anda medeniyet merdive-

ninden birkaç basamak aşağı düşer.”³ Ardından panik ve şiddet patlak verir ve gerçek doğamız ortaya çıkar.

19 Ekim 1939’da Hitler generallerine saldırı planını dikte etti. “Zamanı geldiğinde acımasız *Luftwaffe* devreye girecek ve İngiliz direnişi kırılacak.”⁴

İngilizler geç kalmaktan korkuyorlardı. Bir ara Londra’nın altına bir sığınak ağı kazma fikri düşünüldü ama sonra bu plandan vazgeçildi. İnsanlar korkudan felç olmuş bir halde sığınaklardan çıkamayabiliyorlardı. Son anda ilk kurbanların yatırılabilmesi için şehir dışında birkaç sahra hastanesi inşa edildi.

Ve başladı.

7 Eylül 1940’ta 348 Alman bombardıman uçağı Manş Denizi’ni geçti. Hava güzeldi. Birçok Londralı dışarıdaydı, 16.43’te sirenler çalmaya başlayınca bütün gözler gökyüzüne çevrildi.

O eylül günü tarihe Kara Cumartesi olarak geçecekti, onu takip eden dönem ise “The Blitz”, yıldırım olarak anılacaktı. Sadece Londra’ya dokuz ay içinde seksen binden fazla bomba atıldı. Bazı mahalleler tamamen yok oldu. Bir milyon bina hasar gördü ya da tamamen yıkıldı ve 40.000’den fazla insan hayatını kaybetti.

Peki, İngilizler olan bitene nasıl tepki verdi? Ülke aylar boyunca bombardıman altında kaldığında neler oldu? İnsanlar isterikleşti yahut vahşileşti mi?

Söze Kanadalı bir psikiyatrin görgü tanığı raporuyla başlayayım.

Ekim 1940’ta Dr. John MacCurdy Londra’nın güneydoğusuna giderek bombardımanlardan zarar görmüş, yüz metrede bir oyukların ya da harabeye dönmüş evlerin bulunduğu yoksul mahalleleri ziyaret etmiş. Ne de olsa birileri panik olacaksa burada yaşayanlar kesinlikle dehşete düşmüş olmalıydı.

Hava saldırısını bildiren siren çaldığı anda psikiyatr şunları gözlemlemiş:

Küçük çocuklar kaldırımlarda oyun oynamaya devam ediyor, müşteriler esnafla pazarlık yapmayı sürdürüyor, trafik polisi soğukkanlılıkla trafiği düzenliyor, bisikletliler cesaretle ölümü ve trafik kurallarını hiçe sayıyorlardı. Görebildiğim kadarıyla kimse başını kaldırıp gökyüzüne bakmadı.⁵

Blitz’le ilgili birçok yazıda, o aylarda Londra’nın üstünü olağanüstü bir dinginliğin kapladığı anlatılır. İngiliz bir çiftle mutfaklarında röportaj yapan Amerikalı bir gazeteci, camları böyle zangırdarken çaylarını nasıl yudumlayabildiklerini sormuş. Korkmuyorlar mıydı? “Hayır, korkmuyoruz, hem korksak bize ne faydası olur ki?”⁶

Yaşananlar Hitler’in tipik İngiliz karakterini hesaba katmadığını gösteriyordu. İngilizler sakin ve metanetliydi, ayrıca kuru bir mizah anlayışları vardı. Bir zamanlar dükkânlarının bulunduğu harabelerin önüne “HER ZAMANKİNDEN DAHA AÇIK” tabelası astılar. Bir pub sahibi tahribatı işaret ederek şu tabelayı asmıştı: “PENCERELERİMİZ GİTTİ AMA MORALİMİZ DE İÇKİLERİMİZ GİBİ ŞAHANE. SİZ DE DENEYİN.”⁷

İngilizler hava bombardımanlarını rötar yapan trenlere verdiklerine benzer bir tepkiyle karşılaşmışlardı; can sıkıcıydı ama hayat devam ediyordu. Bu arada Blitz sırasında trenler de çalışmaya devam etti, ticarete verdiği zarar da korkulduğu kadar olmadı. İngiliz savaş ticareti Blitz’ten daha büyük bir darbeyi, Nisan 1941’de Paskalya’nın ertesi günü herkesin izinli olması nedeniyle aldı.⁸

Birkaç hafta sonra Alman bombardımanları hakkında havadan sudan konuşur gibi konuşmaya başladılar: “Bugün hava sence de epey ‘fırtınalı’ değil mi?”⁹ Amerikalı bir yazar “İngilizlerin canının çok çabuk sıkıldığını” belirtti. “Neredeyse kimse saklanmaya çalışmıyordu.”¹⁰

Peki ya ruhsal çöküntü? Uzmanların milyonlarca travma mağduruyla ilgili yaptığı uyarılar? Kimse böyle bir şey yaşamışa benze-miyordu. Elbette büyük bir keder ve öfke vardı, elbette sevdiklerini kaybedenler derin bir yas içindeydi. Ancak askerî psikiyatri hastaneleri boş kaldı. Hatta birçok İngiliz savaş döneminde ruhsal olarak daha sağlıklıydı. Alkol tüketimi azaldı, barış dönemine oranla daha

az intihar girişimi oldu. Hatta savaştan sonra kimileri, sağcı solcu, zengin yoksul ayrımı olmadan herkesin birbirine yardım ettiği Blitz dönemine özlem duyduğunu ifade etti.¹¹

Daha sonra bir İngiliz tarihçi şöyle yazacaktı: “İngiliz toplumu Blitz sayesinde daha da güçlendi. Hitler hüsrana uğramıştı.”¹²

Kısacası kitle psikoloğu Gustave Le Bon yanılmıştı. Kriz insanların içindeki kötülüğü dışarı çıkarmamıştı. Hatta İngiliz halkı medeniyet basamaklarında yükselmişti. Amerikalı bir gazeteci anı defterine şöyle yazmıştı: “Bu kâbusun ortasında cesaret, mizah ve sıradan insanların samimiyeti insanı şaşırtmaya devam ediyor.”¹³

Alman bombardımanının bu beklenmedik olumlu etkileri yeni askerî tartışmalara yol açtı. Büyük Britanya’nın da bombardıman uçaklarından oluşan bir filosu mevcuttu, önemli olan bunları düşmana karşı en iyi nasıl kullanabileceğiydi.

Tuhaftır, Kraliyet Hava Kuvvetleri uzmanları halkın iradesinin bombardımanlarla kırılabileceğine inanıyordu. Tamam, İngiliz halkında başarı elde edilememiş olabilirdi ama o bir istisnaydı. Dünya üstündeki hiçbir halk İngilizlerin soğukkanlılığı ve metanetiyle boy ölçüşemezdi. Uzmanlara göre Alman halkı atılan bombaların “dörtte birine bile” tahammül edemezdi. Düşmanda “ruhsal güç eksikliği”¹⁴ olduğu düşünülüyordu.

Bu görüşü destekleyenler arasında Lord Cherwell olarak bilinen, Churchill’in yakın arkadaşı Frederick Lindemann da vardı. Ender fotoğraflarından birinde başında melon şapka, elinde baston ve donuk bir ifadeyle poz verdiğini görürüz.¹⁵ Hava stratejisi konusundaki şiddetli tartışmalarda Lindemann kararlılığını koruyordu: Bombalamalar işe *yarıyordu*. Gustave Le Bon gibi o da sıradan halka saygı duymuyordu, onların çabuk korkup panikleyeceklerinden emindi.

Bu yaklaşımını desteklemek için acımasız bombardımanların altında kalmış Birmingham ve Hull kentlerine psikiyatr ekipleri gönderdi. Kısa bir süre içinde biliminsanları Blitz’de evlerini kaybetmiş yüzlerce kişiyle görüştü.¹⁶ “Kaç litre bira içtiklerinden kaç aspirin aldıklarına kadar” ayrıntılı sorular sordular.¹⁷

Hazırlanan rapor birkaç ay sonra Lindemann'a sunuldu. Raporun sonuç sayfasının başında büyük harflerle şöyle yazıyordu:

HERHANGİ BİR MANEVİ ÇÖKÜNTÜ GÖSTERGESİ
BULUNAMAMIŞTIR.¹⁸

Frederick Lindemann önüne gelen raporu elinin tersiyle itti. Bombardımanın son derece işlevsel olduğuna karar vermişti ve onu bu fikrinden kimse caydıramazdı.

Lindemann, Churchill'in masasına farklı bir sonuç notu iletti:

Araştırma sonucunda evinin harap edilmiş olmasının kişinin maneviyatına büyük hasar verdiği görülmüştür. İnsanlar bunu dostlarının hatta aile fertlerinin kaybından daha korkunç bulmaktadırlar. [...] 58 önemli Alman kentine on kat fazla hasar verebiliriz. Bunun halkın iradesini kıracağı konusunda en ufak bir tereddüt yoktur.¹⁹

Bombardımanın yaratacağı etkilerle ilgili tartışma bu şekilde son buldu. Daha sonra bir tarihçi, "Cadı avının kokusu gelmeye başlamıştı,"²⁰ diye yazacaktı. Almanya'nın bombalanmasına karşı çıkan temkinli biliminsanları korkak ve vatan haini ilan edildi.

Fanatikler kararlıydı: Almanya'ya daha sert saldırılacaktı. Churchill yeşil ışık yaktı ve Almanya üzerinde kızılca kıyamet koptu. Nihayetinde bu bombardımanlar sonucunda Blitz sırasında ölenlerin on misli insan öldü. Dresden'de bir gece içinde ölen kadın, erkek ve çocukların sayısı bütün savaş boyunca Londra'da ölenlerin sayısından daha yüksekti. Alman şehirlerinin yarısından fazlası yok edildi. Bütün ülke için için yanan bir harabeye dönüşmüştü.

Bu arada fabrika ve köprü gibi stratejik hedefleri vurma görevi müttefik hava kuvvetlerinin sadece küçük bir bölümüne aitti. Savaşın son aylarına kadar Churchill Alman halkının iradesini kırmak için özellikle sivillerin bombalanmasında ısrarcı oldu. Ocak 1944'te masasına Kraliyet Hava Kuvvetleri'nden bir not geldi: "Ne kadar çok bombalarsak etkisi o kadar tatmin edici oluyor."

Başbakan bu cümlenin altını meşhur kırmızı kalemle çizdi.²¹

Peki, aslında Almanya’da ne oldu?

Söze yine önemli bir psikiatrin raporuyla başlayayım. Dr. Friedrich Panse 1945 yılında mayıs, haziran ve temmuz ayları boyunca bombardımanlarda evlerini kaybeden yaklaşık yüz Alman’la görüşmüş. Onlardan bir tanesi, “Bombalama sonrasında adeta bir enerji patlaması yaşadım ve bir puro yaktım,” demiş, bir diğeri saldırdırı sonrasında ortamı, “Kazandığımız savaşın hemen sonrası gibi,” diye nitelemişti.²²

Kitlesel paniğe yine rastlanmamıştı. Hatta ilk defa bombalanan yerlerde yaşayanlar rahatlamış görünüyordu. “Komşular arası yardımlaşma müthişti,” diye yazmış Panse. “Ruhsal baskının ciddiyeti ve süresi dikkate alındığında halkın davranışları olağanüstü dengeli ve disiplinliydi.”²³

Alman halkını itinayla gözlemleyen *Sicherheitsdienst** raporlarında da aynı sonuç ortaya çıkıyordu. Bombardımanlardan sonra herkes birbirine yardım ediyordu. Yıkıntılar altında kalanlar kurtarılıyor, yangınlar söndürülüyordu. Hitler Gençliği üyeleri her tarafa koşuyor, yaralıları ve evsizlere yardım ediyordu. Bir bakkal camına “HIER WIRD KATASTROPHENBUTTER VERKAUFT!”^{24**} diye yazmıştı.

(Evet, İngiliz mizahı daha iyiydi.)

Almanya’nın Mayıs 1945’te teslim olmasının ardından müttefik ekonomistlerden bir ekip mağlup ülkeyi gezmeye başladı. Bombardımanların etkisini araştırma görevi Amerikan Savunma Bakanlığı tarafından verilmişti. Soru şuydu: Ordu bu silahı sık sık kullanmalı mı?

Biliminsanları için bombardımanların tam bir fiyasko olduğu ortadaydı. Hatta Alman savaş ekonomisini muhtemelen daha da güçlendirdiği için savaş uzun sürmüştü. 1940-1944 yılları arasında Alman tank üretimi dokuz kat, savaş uçağı üretimi de 14 kat artmıştı.

* (Alm.) Güvenlik hizmeti. (Ç.N.)

** (Alm.) Burada felaket tereyağı satılmaktadır. (Ç.N.)

İngiliz ekonomistlerden oluşan bir ekip de aynı sonuca ulaştı.²⁵ Yapılan araştırmada yerle bir edilmiş 21 şehirde üretimin, bombardimana maruz kalmamış 14 şehirden çok daha hızlı arttığı görülmüştü.

Amerikalı bir ekonomist, “Kabul etmeliyiz ki savaşın büyük, belki de en büyük hesap hatasıyla karşı karşıyayız,”²⁶ diye yazmıştı.

Benim ilgimi çeken hepsinin aynı hatayı yapmış olması.

Hitler, Churchill, Roosevelt ve Lindemann – hepsi medeniyetin çok ince bir katman olduğunu söyleyen psikolog Gustave Le Bon’un yaklaşımını kabul ediyordu. Hava kuvvetlerinin o katmanı ortadan kaldıracığından emindiler. Oysa bomba sayısı arttıkça o katman da *kalınlaşmış*, hatta nasır tutmuştu.

Buna rağmen elde edilen sonucu askerî uzmanlar kabul etmediler. Amerika 25 yıl sonra İkinci Dünya Savaşı’nda Almanya’ya atılan bombaların üç katından daha fazla bombayı Vietnam’a attı.²⁷ Bu çok daha büyük bir başarısızlıkla sonuçlandı. Kanıt capcanlı gözümüzün önündeyken bile kendi kendimizi kandırıyoruz. Bugün bile birçok İngiliz, Blitz döneminde gösterilen dayanıklılığın İngilizlere özgü olduğunu düşünüyor.

Ancak sadece İngilizlere değil, insanlığa özgü davranışlardı.

1. BÖLÜM

YENİ GERÇEKÇİLİK

1.

Bu kitap radikal bir düşünce hakkında.

İktidar sahiplerini yüzyıllardır endişelendiren bir düşünce. Dinler ve ideolojilerin karşı çıktığı bir düşünce. Medyada bu konudan neredeyse hiç bahsedilmiyor ve tarih boyunca inkâr edildiği açık.

Bu düşünce neredeyse bütün bilim dalları ve disiplinler içinde kendine yer buluyor. Evrimle doğrulanan, günlük hayatla teyit edilen bu düşünce insanın doğasıyla öylesine iç içe geçmiş bir halde ki artık dikkat bile çekmiyor.

Ciddiye alma cesaretimiz olsa bu düşünce bir devrim başlatabilir, toplumu tersyüz edebilir. Onu gerçekten içselleştirebilsek hayatı değiştiren ilaç haline bile gelebilir ve dünyaya bir daha aynı gözlerle bakmayız.

Peki, nedir bu düşünce?

Çoğu insan iyidir.

Bu düşünceyi Groningen Üniversitesi sosyal psikoloji profesörü Tom Postmes'ten daha iyi açıklayabilecek birini tanımıyorum. Profesör yıllardır öğrencilerine aynı örneği vererek aynı soruyu soruyor:

Bir uçak düşer ve üç parçaya ayrılır. Kabinin içini duman kaplar. Bütün yolcular oradan çıkmaları gerektiğini düşünmektedir. Peki, sonra neler olur?

- A gezegeninde önce yolcular yanındakilere nasıl olduklarını sorar. Zor durumda olanlara öncelik verilir. İnsanlar başkaları için hayatlarından vazgeçmeyi bile göze alırlar.
- B gezegeninde herkes kendini düşünür. Tam bir panik ortamı oluşur. Bu itiş kakış ortamında ezilenler olur. Çocuklar, yaşlılar ve engelliler ezilir.

Soru: Peki, biz hangi gezegende yaşıyoruz?

Postmes aldığı sonucu, “Öğrencilerin yüzde 97’si B gezegeninde yaşadığımızı düşünüyor, oysa biz A gezegeninde yaşıyoruz,” diye açıklıyor.¹

Kime sorarsanız sorun; solcu, sağcı, yoksul, zengin, eğitilmiş, eğitimsiz, herkes aynı tahmin hatasını yapıyor. “Birinci sınıf, üçüncü sınıf, yüksek lisans öğrencileri hatta profesörler ve afetle mücadele edenler bile aynı tahminde bulunuyor,” diyor Postmes iç geçirerek. “Araştırma eksikliğinden de kaynaklanmıyor. Herkesin bunu İkinci Dünya Savaşı’ndan beri biliyor olması gerekir.”

Tarih boyunca yaşanan en büyük felaketler bile A gezegeninde yaşadığımızı göstermiş. *Titanic* olayını düşünün. Filmi gördüyseniz yaylı çalgılar dördlüsü dışında panik olduğunu zannedebilirsiniz. Oysa kimse birbirini itip kakmamış. Olayın tanıkları “panik ve isteri belirtisi olmadığını, korku dolu çılgınlıklar atılmadığını, hatta kimse sağa sola koşuşturmadığını”² anlatmış.

Ya da 11 Eylül 2001’i düşünün. Binlerce insan hayatının tehlike altında olduğunu bildiği halde sakin bir şekilde İkiz Kuleler’in merdivenlerinden aşağı indi. İtfaiye çalışanları ve yaralılara öncelik verildi. Hatta mağdurlardan biri insanların birbirlerine, “Hayır, önce siz,” dediğini hatırlıyordu. “Bu noktada insanların, ‘Lütfen önce siz geçin,’ dediklerine inanmadım. Gerçekdışı bir durumdu.”³

İnsanların doğal olarak çabuk paniğe kapıldığı, bencil ve saldırcı

gan olduğu yaklaşımı yaygın bir efsanedir. Biyolog Frans de Waal “cila teorisi”nden söz eder.⁴Medeniyetin en ufak bir olayda parçalanacak ince bir katman olduğu iddia edilir. Oysa doğru olan tam tersidir, gökyüzünden bombalar yağdığı anda içimizdeki iyi güdüler ortaya çıkar.

29 Ağustos 2005’te yaşanan Katrina Kasırgası New Orleans’ta su bentlerini yıktı, evlerin yaklaşık yüzde sekseni sular altında kaldı. Katrina, Amerika Birleşik Devletleri tarihinde görülmüş en büyük doğal afet olarak kayıtlara geçti. En az 1.836 kişi hayatını kaybetti.

O hafta gazetelerde New Orleans’ta yaşanan sayısız tecavüz ve silahlı çatışma haberi yer aldı. Her yerde yağmacılar, kurtarma helikopterini vuran keskin nişancılar gibi korkunç hikâyeler anlatılıyordu. En büyük barınak olan Superdome Stadyumu’nda 25.000 kişi fareler gibi kapana kısılmıştı. Elektriksiz. Susuz. Gazeteler iki bebeğin boğazı kesilmiş halde bulunduğunu ve yedi yaşındaki bir kızın tecavüz edildikten sonra öldürüldüğünü yazdı.⁵

Emniyet müdürü şehrin anarşi batağına saplandığını kabul etti, Louisiana valisi de bundan korkuyordu. “Beni en çok kızdıran,” dedi, “bu tür afetlerde insanların içindeki kötülüğün ortaya çıkması.”⁶

Bu yargı tüm dünyaya yayıldı. Tarihçi Timothy Garton İngiliz *The Guardian* gazetesinde yayımlanan makalesinde herkesin düşüncüklerini dile getirdi:

Yemek, barınma, içme suyu gibi medeni hayatın temel unsurlarının ortadan kalktığı birkaç saat içinde ilkel bir Hobbesyen duruma indirgeniyoruz, herkes birbiriyle savaşıyor. [...] Birkaç kişi geçici olarak melek olsa da çoğunluk yine maymuna dönüşüyor.

Böylece karşımıza yine cila teorisi çıkmış oldu. Garton Ash’a göre New Orleans, “insan doğasının türbülanslı magması üzerindeki ince kabukta küçük bir delik” açmıştı.⁷

Ancak aylar sonra gazetecilerin ortadan kaybolmaları, köşe yazarlarının başka konulara yönelmeleri ve suların çekilmesinden

Machiavelli'den Hobbes'a, Freud'dan Pinker'a herkes şuna inanıyor: İnsanlar kötüdür!

Çoğu İnsan iyidir'deyse yeni bir argüman var: İnsanların iyi olduğunu varsaymak hem gerçekçi hem de devrimci bir eylemdir. Zira başkalarının kötü olduğunu düşündüğümüzde gerek siyasetin gerek ekonominin en kötü yanları ortaya çıkıyor, oysa insanların temelde iyi olduğunu varsaymak, bambaşka seçenekleri mümkün kılıyor.

İnsanlık tarihinin son 200.000 yılına yeni bir perspektiften bakan Bregman, rekabetten ziyade işbirliğine yatkın olduğumuzu, birbirimize güvenme içgüdümüzün Homo sapiens'in ilk ortaya çıktığı zamanlara kadar uzandığını savunuyor. Bregman insanların cana yakınlığına ve özgecilliğine inanmanın farklı bir düşünce tarzının temelini atacağını, toplumumuzda hakiki bir değişikliğe yol açabileceğini gösteriyor; buna inanmanın da iyimserlik değil gerçekçilik olduğunu söylüyor.

THE GUARDIAN, THE DAILY TELEGRAPH, NEW STATESMAN VE DAILY EXPRESS'E GÖRE YILIN KİTABI

"İnsanlığı yepyeni bir perspektiften görmemi sağladı."

Yuval Noah Harari

"İkinci Dünya Savaşı'nı, Sineklerin Tanrısı'nı, Sibirya'daki bir tilki çiftliğini, New York'ta yaşanan ama tüm dünyanın duyduğu bir cinayeti ve saygınlığını yitirmiş psikoloji araştırmalarını tek tek ziyaret ediyoruz... Bu düşündürücü ve cüretkâr kitapta insanın iyiliğine dair güven veren pek çok kanıt var... Biraz da doğamızın olumlu yanlarını okumak insana iyi geliyor."

The Observer

"İnsanların iyiliği üstüne merak uyandıran öykülerle dolu... Bregman'ın kitabı heyecan verici ve bir o kadar gerekli."

The Times

MUNDI

mundikitap.com

[mundikitap](https://www.facebook.com/mundikitap)

[mundikitap](https://www.instagram.com/mundikitap)

[mundikitap](https://www.twitter.com/mundikitap)

ISBN 978-605-766291-1-1

9 786057 462961